

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

*- педагогіка - психологія - мовознавство -
- методика викладання - філософія -
- історія - соціологія - політологія -*

Серія: Соціально-гуманітарні науки

Випуск № 3 • 2014 р.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
MINISTRY OF AGRARIAN POLICY AND FOOD OF UKRAINE
VINNYTSIA NATIONAL AGRARIAN UNIVERSITY
UKRAINIAN AND FOREIGN LANGUAGES DEPARTMENT

SCIENTIFIC NOTES

*- pedagogics - psychology - linguistics -
- teaching methodology - philosophy -
- history - sociology - politology -*

Series: Socially-humanitarian sciences

Issue № 3 • 2014

Наукові записки Вінницького національного аграрного університету. –Серія: Соціально-гуманітарні науки / Гол. ред. Калетнік Г.М. – Вінниця: ВНАУ, 2014. – Вип. 3. – 148 с.

Редакційна колегія / Editorial Board

- Калетнік Г.М.** – доктор економічних наук, професор, дійсний член (академік) НААН України, президент ВНАУ (головний редактор) **Kaletnik H.M.** – Doctor of Economic Sciences, professor, academician of NAAS of Ukraine, President of VNAU (chief editor)
- Джеджула О.М.** – доктор педагогічних наук, професор, ВНАУ (заступник головного редактора) **Dzhedzhula O.M.** – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, VNAU (assistant chief editor)
- Тимкова В.А.** – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української та іноземних мов ВНАУ (заступник головного редактора) **Tymkova V.A.** – Candidate of Philological Sciences, assistant professor, Head of Ukrainian and Foreign Languages Department, VNAU (assistant chief editor)
- Кравець Р.А.** – кандидат педагогічних наук, ВНАУ (відповідальний секретар) **Kravets R.A.** – Candidate of Pedagogic Sciences, VNAU (executive editor)

Члени редакційної колегії / Editorial Staff Members

- Романишина Л.М.** – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, Хмельницький національний університет **Romanyshyna L.M.** – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, Honoured Educator of Ukraine, Khmelnytskyi National University
- Вачевський М.В.** – доктор педагогічних наук, професор, академік АН ВО України, член Національної спілки журналістів України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка **Vachevskiy M.V.** – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, academician of ASHE of Ukraine, corresponding member of the National Union of Ukraine’s Journalists, Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko
- Левчук К.І.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України та філософії, ВНАУ **Levchuk K.I.** – Doctor of Historic Sciences, professor, Head of the Department of the Ukrainian History and Philosophy, VNAU
- Легун Ю.В.** – доктор історичних наук, професор, ВНАУ **Lehun Yu.V.** – Doctor of Historic Sciences, professor, VNAU
- Капранов О.П.** – доктор філософії, доцент кафедри англійської мови Стокгольмського університету, Швеція **Alexander Kapranov** – Doctor of Philosophy, assistant professor of the Department of the English Language, Stockholms Universitet, Sweden
- Курлянд З.Н.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, Державний заклад „Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського“ **Kurliand Z.N.** – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, Head of the Department of Pedagogy, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynskiy”
- Мельничук І.М.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри філософії та суспільних дисциплін, ДВНЗ „Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України“ **Melnychuk I.M.** – Doctor of Pedagogic Sciences, professor, Head of the Department of Philosophy and Social Subjects, SHEI “Ternopil State Medical University named after I.Ya. Horbachevskiy of MHP of Ukraine”
- Петрук Н.К.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки, ХНУ **Petruk N.K.** – Doctor of Philosophy, professor, Head of the Department of Social Work and Social Pedagogy, HNU
- Тимошук Н.М.** – кандидат філологічних наук, доцент, ВНАУ **Tymoshchuk N.M.** – Candidate of Philological Sciences, assistant professor, VNAU
- Степанова І.С.** – кандидат філологічних наук, доцент, ВНТУ **Stepanova I.S.** – Candidate of Philological Sciences, assistant professor, VNTU
- Матієнко О.С.** – кандидат педагогічних наук, доцент, ВНАУ **Matienko O.S.** – Candidate of Pedagogical Sciences, assistant professor, VNAU
- Довгань Л.І.** – кандидат педагогічних наук, доцент, ВНАУ **Dovhan L.I.** – Candidate of Pedagogical Sciences, assistant professor, VNAU

ЗМІСТ

Волошина О.В.

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ТАКТИЛЬНОЇ
ЛЕКСИКИ ТА ГУСТАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ УХУДОЖНЬОМУ МОВЛЕННІ 6

Гарник А.А.,

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
НА УРОКАХ ІНОЗЕМНИХ МОВ.....16

Дакалюк О.О.

СУЧАСНИЙ СТАН НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ
ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ У НЕМОВНИХ ВУЗАХ 22

Кравець Р.А.

МОДУЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
В АГРАРНОМУ ВНЗ 28

Манжос Е.О.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА 41

Марлова А.С.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ІНШОМОВНОЇ
ФАХОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ
МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....46

Матієнко О.С.

ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ „ЕКОНОМІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ”.....55

Миколюк О.П.

МАЙБУТНІЙ ІНЖЕНЕР ЯК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ
У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....61

Обухова В.М.

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ЧИННИКИ ЗМІН
У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ НАШИХ СУЧАСНИКІВ.....67

<i>Перішко І.В.</i> УПРАВЛІННЯ МАРКЕТОЛОГАМИ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ РЕГІОНУ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	72
<i>Сніговська О.В.</i> МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ ІЗ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР.....	78
<i>Тимкова В.А., Марцінко Т.І.</i> ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ СУЧАСНОГО АГРАРІЯ.....	84
<i>Хомяковська Т.О., Москаленко І.В.</i> СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	91
<i>Шестопал О.В., Насонова Н.А., Рибко Н.В.</i> ЕТАПИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	100
<i>Ryabokon O., Koval I., Panchenko S., Polishchuk L.</i> LINGUISTIC PARALLELS IN SELF-TEACHING LANGUAGES.....	107
<i>Vasilenko G., Ryabokon O., Glavatska L.</i> LIFE-LONG SELF-TEACHING LANGUAGES.....	116
АНОТАЦІЇ.....	124
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	142
ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ.....	144
ПРАВИЛА ПОДАННЯ МАТЕРІАЛІВ ДО ДРУКУ.....	146

МОДУЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В АГРАРНОМУ ВНЗ

Постановка проблеми. Із долученням до Болонського процесу вітчизняні вищі навчальні заклади взяли на озброєння модульний підхід до організації навчання. Згідно з цим підходом навчання інтерпретують як педагогічний процес, у ході якого студенти під керівництвом викладачів засвоюють знання, опановують уміння та оволодівають навичками. Цей процес завжди охоплює діяльність викладача (викладання) і діяльність студента (навчання), тобто він є двосторонній. Від традиційного навчання вирізняється суб'єкт-суб'єктними відносинами, при яких студенти демонструють більшу активність, та блоковою побудовою змістового наповнення навчання.

Скорочення обсягу годин, які відводяться на вивчення англійської, німецької та французької мов за професійним спрямуванням вимагають переглянути зміст, методи, форми і терміни навчання, характер навчальних посібників та інші складові навчального процесу. Все це спонукає методистів-практиків до розробки нових педагогічних технологій. Одним із елементів таких технологій, що уможлиблює раціональне планування, інтенсифікацію, підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності та мобільного управління педагогічним процесом, є модульний підхід.

Метою статті є розгляд сутності модульного підходу, його переваг та недоліків на заняттях з іноземної мови в аграрному ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень. Модульному підходу у сфері професійної освіти присвятили низку праць М. Громкова, Н. Ерганова, М. Чошанов, П. Юцявічене та ін. Розробкою системи дидактичних цілей і завдань в модульних програмах займалися І. Сенновський і П. Третьяков. Психологічні аспекти реалізації особистісно-зорієнтованого навчання за допомогою модульного підходу досліджувала М. Миронова.

Виклад основного матеріалу. Пошук шляхів підвищення ефективності фахової підготовки студентів вищих навчальних закладів передбачає

вдосконалення змісту, методів, прийомів, форм і засобів навчання. Як один із напрямків поліпшення якості дидактичної системи низка науковців (Г. Лаврентьєв [12], Н. Лаврентьєва [13], С.Літвінчук [14], Т. Сафонова [20], І. Сенновський [22], П. Третьяков [22], М. Чошанов [23], Т. Шамова [24], П. Юцявічене [28] та ін.) розглядають запровадження модульного підходу. Реалізація цього підходу створює сприятливі умови для індивідуалізації навчання, стимулювання студентів до самоосвіти, самоконтролю і самооцінки, на що й розрахований обсяг самостійної роботи в кожному блоці модуля. С. Батищев та О. Новіков також слушно зауважують, що „стрімкі зміни в промисловості, економіці, виробництві спричиняють швидку зміну номенклатури затребуваних професій, появу нового покоління концепцій гнучкої професійної освіти, що ґрунтуються на модульному підході” [3, с. 366].

Модульний підхід зародився в 60-х роках ХХ століття у США. Його основоположниками вважаються С. Постлетвайт [32] і Дж. Рассел [32; 33]. Незважаючи на численні дослідження даного питання, у педагогічній літературі досі існують різноманітні точки зору щодо розуміння головного компонента модульного підходу – модуля. У своїй „Концепції одиниць змісту освіти” С. Постлетвайт детермінує модуль як одиницю навчального матеріалу, виражену в формі теми „мінікурсу” та закріплену в навчальній програмі занять. Подібної позиції дотримується Дж. Рассел, називаючи модуль навчальним пакетом, який охоплює одну концептуальну одиницю навчального матеріалу і дії студентів з його опанування.

Провісником модульного навчання у вітчизняній освіті вважають А. Алексюка. Він уперше обґрунтував доцільності запровадження модульного навчання у практику ВНЗ як цілісної інтегрованої системи навчального процесу, що включає в себе достатню кількість дидактичних засобів, необхідних для вирішення окреслених цілей і забезпечення ґрунтового опанування студентами сучасною вищою освітою. У його трактуванні „модуль – це відносно самостійна частина навчального процесу, яка містить, насамперед, одне або кілька близьких за змістом і фундаментальних за значенням понять, законів, принципів” [1, с. 241-242].

На погляд С. Батишева, модуль – це частина блоку, такий обсяг навчального матеріалу, завдяки якому забезпечується первинне набуття деяких теоретичних знань і практичних навиків для виконання певної роботи [3,

с. 118].

У праці „Від традиційної через модульну до дистанційної освіти” Н. Борисова інтерпретує модуль як „організаційно-методичну структуру навчальної дисципліни, яка включає в себе дидактичні цілі; логічно завершену одиницю навчального матеріалу, складену з урахуванням внутрішньопредметних і міждисциплінарних зв'язків; методичне керівництво (включаючи дидактичні матеріали) і систему контролю” [4, с. 57, с. 59].

Б. Гольдшмідт і М. Гольдшмідт вважають, що модуль – автономна, незалежна одиниця у низці різновидів навчальної діяльності, покликана допомогти студенту досягнути деяких чітко визначених цілей [30].

Т. Давиденко, Т. Шамова та Г. Шібанова цілком слушно зауважують, що модульний підхід дозволяє реорганізувати педагогічний процес таким чином, що студент самостійно навчається за цільовою індивідуалізованою програмою. Серцевиною модульного навчання автори називають (ми поділяємо цю думку) навчальний модуль, який включає: завершений блок інформації, цільову програму дій студентів, рекомендації викладача з її успішної реалізації. Педагоги вбачають великий потенціал модульного підходу в забезпеченні індивідуалізації навчання за навчальним змістом, темпом засвоєння, рівнем самостійності, методами та способами навчання, за способами контролю і самоконтролю. На їхню думку, мета модульного підходу криється у сприянні розвитку самостійності студентів, їхньому вмінню працювати з урахуванням індивідуальних способів опрацювання навчального матеріалу [25, с. 312].

В. Карпов і М. Катханов у праці „Інваріантна модель інтенсивної технології навчання при багатоступеневій підготовці у ВНЗ” розглядають модуль з точки зору професійного навчання: „модуль – організаційно-методична міждисциплінарна структура навчального матеріалу, яка передбачає виокремлення семантичних понять у відповідності зі структурою наукового знання, структурування інформації з позиції логіки пізнавальної діяльності майбутнього фахівця” [11, с. 70]. Там автори також зауважують, що в модуль можуть входити підмодулі (або мікромодулі згідно з І. Зимньою [10]) за ознакою його методичного формування. При міждисциплінарному підході навчальні дисципліни та навіть окремі розділи і теми в них розглядаються як частини певних ступенів ієрархії професійної підготовки. Кожен ступінь ієрархії може містити низку міждисциплінарних модулів, які мають

індивідуальний характер з точки зору навчально-наукового знання зі спеціальності та об'єднані єдиним запитом до рівня сформованого результату підготовки відповідно до трирівневої психолого-професійної ієрархії. Так, опираючись на це твердження, у контексті нашого дослідження, можна виділити:

1) модулі загальнонаукової підготовки, які об'єднуються за ознакою формування аналітико-синтетичного рівня фахової підготовки;

2) модулі, де кінцевим результатом є формування загальноаграрних знань та умінь;

3) модулі, де завершенням виступають спеціальні дисципліни творчого інтелектуального рівня [11, с. 71].

Г. Оуенс розуміє модуль як навчальний комплекс, до складу якого входять педагог, студенти, навчальний матеріал і засоби, що допомагають студенту та викладачу реалізувати індивідуалізований підхід, забезпечити їхню взаємодію [31].

У педагогічному енциклопедичному словнику, крім вище представлених видів модулів, подані ще такі: цільові (містять відомості про нові явища, факти); інформаційні (матеріали посібника, книги); операційні (практичні справи і завдання) [18, с. 146].

М. Чошанов презентує більш розгорнуту характеристику: „Модуль може бути представлений як навчальний елемент у формі стандартизованого буклету, що включає наступні компоненти: чітко сформульовану навчальну мету; список необхідного обладнання, матеріалів та інструментів; список суміжних навчальних елементів; навчальний матеріал у вигляді стислого тексту, який супроводжують детальні ілюстрації; практичні заняття для вироблення необхідних навиків, що відносяться до даного навчального елементу; контрольна (перевірочна) робота, яка строго відповідає цілям, висунутим у даному навчальному елементі” [23, с. 53].

На думку П. Юцявічене, сутність модульного підходу полягає у тому, що він уможлиблює самостійну роботу студентів за індивідуальною навчальною програмою, яка включає в себе цільову програму дій, банк інформації та методичне керівництво з реалізації окресленої дидактичної мети. У її інтерпретації модуль – це функціональний вузол, що поєднує зміст навчання і технологію опанування ним [29].

У „Положенні про кредитно-модульну систему організації навчального процесу у Вінницькому національному аграрному університеті” подано дефініцію модуля як задокументованої завершеної частини освітньо-професійної програми (навчальної дисципліни, практики, державної атестації), що реалізується відповідними формами навчального процесу [18, с. 7].

Здійснивши емпіричний аналіз сучасних трактувань поняття модуль, ми ідентифікували його як відносно самостійний блок навчальної інформації, який включає в себе навчальну мету і завдання, методичні рекомендації, орієнтувальну основу подальших дій та засоби контролю успішності виконання навчально-пізнавальної діяльності студентами.

У сучасній педагогіці під модульним підходом розуміють організацію навчального процесу, при якій навчальну інформацію розбивають на модулі (відносно завершені та самостійні одиниці, частини інформації). Сукупність декількох модулів дозволяє розкривати зміст певної навчальної теми або навіть усієї дисципліни [18, с. 146].

Модульному підходу низку праць також присвятили А.Алексюк [1], М. Арстанов [2], В.Валетов [5], Е. Лузік [15], В. Мамчіц [5], П.Підкасістий [2], В.Пашкас [5], Ж.Хайдаров [2] та ін. Його положення активно використовували І. Прокопенко та П. Юцявічене у створенні навчальних посібників і підручників. Поширенню ідей модульного навчання сприяли також дослідження І. Марцінковського [16] та М. Нікадрова [17] в сфері компаративної педагогіки. Вони систематизували досвід застосування модульного підходу у США і Західній Європі.

Своїм виникненням модульний підхід багато чим завдячує невдоволеності викладачів ідеями і практикою застосування програмованого навчання, яке опиралося на біхевіористичний підхід і будувалося за схемою:

Щодо модульного навчання, то воно ґрунтується на концепції П. Гальперіна [6], його теорії поетапного формування розумових дій. Згідно з цією теорією, розробку якої після П. Гальперіна продовжила Н. Тализіна [6], у пізнавальній діяльності студентів можна виокремити орієнтувальну, виконавчу і контрольну складові. Відповідно, будь-яка людська дія може бути представлена як система керування, що включає управлінську частину

(орієнтувальну основу дій), „робочий орган” – виконавчу частину та контрольну частину, покликану слідкувати за дотриманням якості виконання.

За П. Гальперіним, у процесі засвоєння нових дій існує чотири етапи:

- 1) Попереднє ознайомлення з дією та умовою її виконання;
- 2) Формування дії в матеріальному вигляді з розгортаннях усіх операцій, що входять до її складу;
- 3) Формування дії у зовнішньому мовленні;
- 4) Формування дії у внутрішньому мовленні.

П. Гальперін з'ясував, що для формування розумових дій надзвичайно важливою є їхня орієнтувальна основа, а Н. Талізїна довела залежність орієнтувальної основи дій від типу пізнавального завдання.

Серед атрибутивних рис модульного підходу можна виділити:

1) Зміст навчання подається у завершених, самостійних, комплексних модулях, які одночасно виступають банком інформації та методичним керівництвом з його опанування.

2) Взаємодія педагога і студента у навчальному процесі здійснюється на принципово новій основі – за допомогою модулів забезпечується усвідомлене самостійне досягнення студентами певного рівня попередньої підготовки до педагогічної зустрічі.

3) Модульний підхід вимагає дотримання суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин між педагогом і студентами у навчально-виховному процесі [6].

Реалізація модульного підходу покликана розв'язати наступні педагогічні завдання:

- сприяти оперативному впровадженню прогностичних моделей змісту навчально-пізнавальної діяльності;
- модифікувати структуру змісту для забезпечення конструктивної організації дидактичного процесу;
- підвищити інформативність, системність та функціональність змістового наповнення навчальної дисципліни шляхом виокремлення інваріантних знань, теоретичного узагальнення, категоріального синтезу, використання символіко-графічної форми вираження понять;
- сприяти оперативному запровадженню передових методичних ідей та педагогічного досвіду;
- удосконалити методичне забезпечення навчально-виховного процесу;

- створити сприятливі умови для активізації пізнавальної діяльності студентів, підвищити самостійність та самоорганізацію майбутніх спеціалістів.

Згідно з позицією С. Данькіна та В. Єрмоленко, модульний підхід уможлиблює реалізацію модульної освітньої програми, яка включає блоковий навчальний план і комплект модульних програм навчальних предметів. Модульний навчальний план постає моделлю змісту освіти і незалежно від рівня акредитації професійного навчального закладу складається з освітніх блоків (гуманітарного, природознавчого, загальнотехнічного, професійного), які структуруються на професійно-обов'язкові, вибіркові та факультативні дисципліни [8, с. 28].

Серед переваг модульного підходу можна перерахувати:

- 1) Цілі навчання повністю співвідносяться з досягнутими результатами кожного студента.

- 2) Розробка модулів дозволяє ущільнити навчальну інформацію та подати її блоками.

- 3) Задається індивідуальний темп навчальної діяльності.

- 4) Поетапний модульний контроль знань і практичних умінь дає певну гарантію ефективності навчання.

- 5) Досягається певна технологізація навчання. Воно вже меншою мірою залежить від педагогічної майстерності викладача.

Поряд із перевагами модульного підходу низка науковців (зокрема Б. Боденко, І. Зимня, З. Жуковська, Н. Кузьміна, Н. Морозова та Н. Селєзньова) наголошують на певних його недоліках. На їхню думку, модульне навчання транслюється лише на професійну підготовку спеціаліста та не торкається його особистісного розвитку, формування соціальних компетентностей, моральних та ціннісних орієнтацій, культури поведінки студентів, тому вони вбачають за необхідне суттєво доопрацювати модульне навчання у плані введення виховного компоненту у зміст навчання [9; 21]. Ми цілком із ними погоджуємося щодо важливості посилення виховного аспекту модульної організації навчання.

І. Зимня у статті „Ключові компетенції – нова парадигма результату освіти” робить спробу подолати ці недоліки шляхом введення в освітню систему ВНЗ п'яти виховних модулів формування компетенцій громадянськості, охорони здоров'я, спілкування, соціальної взаємодії та

інформаційно-технологічної компетенції. Вирішення проблеми виховання дослідницька група на чолі з І. Зимньою вбачає у розгляді та аналізі наступних позицій:

- виховання чого здійснюється у ВНЗ;
- як це виховання здійснюється у ВНЗ у межах державного освітнього стандарту через зміст навчання;
- як співвідносяться аудиторна та позааудиторна складові виховання.

До недоліків модульного навчання також належать:

- 1) Велика трудомісткість при конструюванні модулів.
- 2) Розробка модульних навчальних програм потребує високої педагогічної і методичної кваліфікованості, спеціальних підручників та навчальних посібників.
- 3) Рівень проблемності модулів часто незначний, що не сприяє розвитку творчого потенціалу студентів, особливо талановитих.
- 4) В умовах модульного навчання часто залишаються практично не реалізованими діалогічні функції навчання, співробітництво студентів, їхня взаємодопомога.

5) Якщо до кожного нового заняття викладач має можливість оновлювати зміст навчального матеріалу, поповнювати та розширювати його, то „модуль“ залишається „застиглою“ формою подачі навчального матеріалу, а його модернізація забирає багато зусиль [10].

Для ґрунтовнішого розуміння сутності модульного підходу необхідно розглянути принципи його впровадження:

1) *Принцип порівняльної трудомісткості кредитів* – досягнення кожним студентом встановлених ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System) норм, які забезпечують академічну мобільність студентів, державне й міжнародне визнання результатів освіти на конкретних етапах виконання індивідуального навчального плану.

2) *Кредитності* – декомпозиція змісту освіти й навчання на відносно єдині та самостійні за навчальним навантаженням студентів сегменти, які забезпечують:

а) на рівні індивідуального навчального плану – набір (акумулявання) відповідної трудомісткості кількості кредитів, які узгоджені зі встановленою нормою виконання студентом навчального навантаження в умовах модульної

організації навчального процесу;

б) на рівні вивчення навчальної дисципліни – набір (аккумуляція) відповідної до даної дисципліни кількості кредитів, що включає в себе виконання необхідних видів діяльності, які передбачені програмою вивчення навчальної дисципліни.

3) *Модульності* – організація процесу оволодіння студентом змістовими модулями, використання методів і прийомів, основним змістом яких є активна самостійно-творча пізнавальна діяльність студента.

4) *Методичного консультування* – наукове та інформаційно-методичне забезпечення діяльності учасників навчального процесу.

5) *Організаційної динамічності* – забезпечення можливостей зміни змісту навчання з урахуванням динаміки соціального замовлення і потреб Європейського ринку праці.

6) *Гнучкості та партнерства* передбачає побудову системи освіти таким чином, щоб зміст навчання і шляхи досягнення цілей освіти та професійної підготовки відповідали індивідуальним потребам і можливостям студента.

7) *Пріоритетності змістової та організаційної самостійності та зворотного зв'язку*, що ґрунтується на створенні умов організації навчання і вимірюється та оцінюється результатами самостійної пізнавальної діяльності студентів.

8) *Науковості та прогностичності* – полягає у побудові стійких зв'язків змісту навчання з науковими дослідженнями.

9) *Технологічності та інноваційності* – потребує використання ефективних педагогічних та інформаційних технологій, що сприяє якісній підготовці фахівців з вищою освітою

10) *Діагностичності* – можливість оцінювання рівня досягнення та ефективності, сформульованих і реалізованих у системі, цілей освіти та професійної підготовки [19, с. 10-11].

З вище перерахованих принципів центральне місце посідає принцип модульності, оскільки саме він визначає увесь модульний підхід до організації навчання: відбір цілей, змісту, форм і методів навчання. Згідно з ним зміст навчання структурується у формі окремих блоків-модулів, які ще часто називають „навчальними модулями”, „навчальними блоками” або „навчальними пакетами”. Під час реалізації принципу модульності велика увага

приділяється самостійній роботі студентів. Самостійна робота студентів із навчальними модулями постає тут провідним видом начальної діяльності.

У М. Чошанова знаходимо ще два принципи, які, на його думку, слугують запорукою успішного втілення модульного підходу в практику ВНЗ: *принцип паритетності* та *принцип системного квантування*. Принцип паритетності вимагає дотримання певних правил:

1) Модульна програма повинна звільнити педагога від суто інформаційної функції викладання і створити сприятливі умови для більш яскравого виявлення консультативно-координуючої функції.

2) Модульна програма має створити умови для спільного вибору педагогом та студентами оптимального напрямку навчання;

3) Викладач у процесі модульного навчання делегує певні функції педагогічного управління модульній програмі, в якій ці функції трансформуються у функції самоуправління.

Сутність принципу системного квантування полягає в ущільненні навчальної інформації, до нього можна також віднести теорію змістовного узагальнення (В.Давидов [7]) і теорію укрупнення дидактичних одиниць (П.Ерднієв [26; 27]). Цей принцип враховує такі психолого-педагогічні закономірності:

- навчальний матеріал великого обсягу важко запам'ятовується;
- навчальний матеріал, компактно поданий у певній дидактичній системі, полегшує сприйняття;
- виділення смислових опорних пунктів у начальному матеріалі сприяє його ефективному запам'ятовуванню.

Розробка модульних навчальних програм показала, що процес „конструювання” модулів дозволяє „відсікти” все зайве, всю надлишкову навчальну інформацію, яка не лише сприяє, але й частіше утруднює засвоєння нового матеріалу. Модульний підхід дозволяє систематизувати та структурувати великий за обсягом навчальний матеріал і в потрібних межах ущільнити його.

Незважаючи на наявні позитивні сторони модульного підходу, воно потребує суттєвого доопрацювання. Такого висновку дійшли не лише ми, але й М. Чошанов, зокрема науковець закликає інтегрувати модульне і проблемне навчання. Його експериментальні дослідження довели, що модульний підхід у

поєднанні з проблемним викладом навчального матеріалу створює надійну основу для індивідуальної та групової самостійної роботи студентів і дозволяє зекономити до 30% навчального часу без шкоди для повноти та глибини засвоєння матеріалу, що вивчається. Крім того, завдяки цьому досягається гнучкість і мобільність у формуванні професійних знань, умінь, навиків студентів, розвивається їхнє творче та критичне мислення. На думку М. Чошанова, висока ефективність проблемно-модульного підходу досягається, коли дотримуються наступні дидактичні умови:

1) Якісна розробка модулів, відбір і конструювання змісту навчального матеріалу, які враховують інтереси, вікові особливості та інші особистісні якості студентів.

2) Послідовна реалізація модулів, що дозволяє інтенсифікувати навчально-пізнавальну діяльність на всіх її етапах.

3) Варіювання проблемних завдань із репродуктивними.

4) Застосування поряд із основними дидактичними матеріалами додаткової довідкової літератури.

5) Поєднання контролю із самоконтролем [23].

Висновки. Таким чином, згідно з модульним підходом професійна підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови передбачає розробку конкретної модульної програми. Ця модульна програма має містити логічно завершені блоки навчального матеріалу (модулі) із чітко структурованим змістом і системою опорних знань.

Проаналізувавши низку наукових праць з досліджуваного питання, ми дійшли висновку, що структурування змісту іноземної мови як навчальної дисципліни у формі модуля необхідно розпочинати з окреслення програми дій щодо поліпшення ефективності фахової підготовки студентів-аграрників. Така програма передбачає:

1) Визначення мети навчання і тем навчального курсу;

2) Складення характеристики на певну студентську групу;

3) Детермінування бажаних результатів навчання (обсягу знань, умінь, навичок);

4) Розробку та корекцію змісту навчальних тем або курсу відповідно до окресленої мети навчання;

5) Попереднє тестування групи для з'ясування загальної готовності

студентів до навчання та їхнього рівня знань із певної навчальної теми або дисципліни (у нашому випадку, оскільки ми обрали формування полікультурної обізнаності майбутніх аграрників на заняттях з іноземної мови, то це складання та оформлення пакетів ділових паперів, реферування наукових досліджень, говоріння, аудіювання, читання, переклад, монологічне мовлення, складання діалогів, опанування лінгвістичною, лінгвокраїнознавчою, комунікативною компетенціями, що уможливить вільне спілкування іноземною мовою у професійно-трудовій та соціально-культурній сферах);

6) Обґрунтування і вибір методичного забезпечення для викладу конкретної навчальної теми;

7) Координація діяльності з колегами, узгодження розкладу;

8) Оцінювання рівня знань студентів та внесення відповідних коректив у навчально-виховний процес.

Сутність педагогічного процесу, побудованого на основі модульного підходу, криється в тому, що змістове наповнення занять з іноземної мови структурується в автономні організаційно-методичні модулі (блоки), а обсяг модулів варіюється відповідно до рівневої та профільної диференціації навчання і дидактичної мети. Використання цього підходу дозволяє максимально індивідуалізувати навчання іноземної мови.

До перспективних напрямків подальшого дослідження відносимо розробку навчальної модульної програми з націленістю на формування полікультурної обізнаності майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови.

Література:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи України. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Арстанов М.Ж. Проблемно-модульное обучение: вопросы теории и технологии / М.Ж. Арстанов, П.И. Пидкасистый, Ж.С. Хайдаров; под ред. М.Ж. Арстанова. – Алма-Ата: Казахстан, 1980. – 267 с.
3. Батышев С.Я. Профессиональная педагогика / С.Я. Батышев, А.М. Новиков. – М.: ЭГВЕС, 2010. – 456 с.
4. Борисова Н.В. От традиционного через модульное к дистанционному образованию / Н.В. Борисова. – М.; Домодево: ВИПК МВД России, 1999. – 174 с.
5. Валетов В.В. Проблемы организации модульной системы обучения / В.В. Валетов, В.К. Пашкас, В.Р. Мамчиц // Адукацыя і выхаванне. – 1999. – № 2. – С. 14-16.
6. Гальперин П.Я. Формирование знаний и умений на основе теории поэтапного усвоения умственных действий / П.Я. Гальперин, Н.Ф. Талызина. – М.: Изд. Моск. ун-та, 1968. – 152 с.
7. Давыдов В.В. Виды обобщений в обучении (логико-психологические проблемы построения учебных предметов) / В.В. Давыдов. – М.: Педагогика, 1972. – 424 с.
8. Ермоленко В.А. Блочно-модульная система подготовки специалистов в профессиональном лицее / В.А. Ермоленко, С.Е. Данькин. – М.: ЦПНО ИТОП РАО, 2002. – 162 с.
9. Зимняя И.А. Воспитание – проблема современного образования в России / И.А. Зимняя, Б.Н. Боденко, Н.А. Морозова. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов,

1999. – 84 с.

10. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И.А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42.

11. Карпов В.В. Инвариантная модель интенсивной технологии обучения при многоступенчатой подготовке в вузе / В.В. Карпов, М.Н. Катханов. – М.; СПб.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 1992. – 141 с.

12. Лаврентьев Г.В. Слагаемые технологии модульного обучения / Г.В. Лаврентьев, Н.Б. Лаврентьева. – Барнаул: Изд-во АлтГТУ, 1994. – 128 с.

13. Лаврентьева Н.Б. Педагогические основы разработки модульной технологии обучения / Н.Б. Лаврентьева. – Барнаул: Изд-во АлтГТУ, 1994. – 252 с.

14. Літвінчук С.Б. Модульний підхід у навчанні / С.Б. Літвінчук // Науковий вісник Миколаївського національного аграрного університету. – 2013. – № 17. – С. 142-146.

15. Лузик Э.В. Теория и методика общенаучной подготовки в инженерной высшей школе: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04; 13.00.02 / Лузик Эльвира Васильевна. – К: Киевский международный ун-т гражданской авиации, 1996. – 487 с.

16. Марцинковский И.Б. Университетское образование в капиталистических странах: Основные тенденции развития / И.Б. Марцинковский. – Ташкент: Фан, 1981. – 190 с.

17. Никадров Н.Д. Организация учебно-воспитательного процесса в педагогическом вузе / Н.Д. Никадров. – Л.: Лениздат, 1984. – 94 с.

18. Педагогический энциклопедический словарь / [Гл. ред. Б.М. Бим-Бад]. – М.: Большая российская энциклопедия, 2002. – 528 с.

19. Положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу у Вінницькому національному аграрному університеті / [Укладачі: Гунько І.В., Мазур В.А., Скоромна О.І. та ін.]. – Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВНАУ, 2010. – 52 с.

20. Сафонова Т.В. Проектирование педагогической технологии модульного обучения в вузе / Т.В. Сафонова. – Глазов: Глазовский государственный педагогический институт, 2000. – 92 с.

21. Селезнева Н.А. Системы обеспечения качества и управление качеством образования по учебной дисциплине (анализ, проектирование, реализация) / Н.А. Селезнева, З.Д. Жуковская, Н.В. Кузьмина. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2002. – 28 с.

22. Третьяков П.И. Технология модульного обучения в школе / П.И. Третьяков, И.Б. Сенновский. – М.: Новая школа, 2001. – 352 с.

23. Чошанов М.А. Гибкая технология проблемно-модульного обучения / М.А. Чошанов. – М.: Народное образование, 1996. – 158 с.

24. Шамова Т.И. Модульное обучение. Теоретические основы, опыт, перспективы / Т.И. Шамова. – Новосибирск: НГУ, 1994. – 128 с.

25. Шамова Т.И. Управление образовательными процессами / Т.И. Шамова, Т.М. Давыденко, Г.Н. Шибанова. – М.: Академия, 2002. – 384 с.

26. Эрдниев П.М. Укрупнение дидактических единиц как технология обучения: В 2 ч. / П.М. Эрдниев. – Ч. 1. – М.: Просвещение, 1992. – 176 с.

27. Эрдниев П.М. Укрупнение дидактических единиц как технология обучения: В 2 ч. / П.М. Эрдниев. – Ч. 2. – М.: Просвещение, 1992. – 254 с.

28. Юцявичене П.А. Теоретические основы модульного обучения: дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Вильнюс, 1990. – 236 с.

29. Юцявичене П.А. Теория и практика модульного обучения / П.А. Юцявичене. – Каунас, 1989. – 272 с.

30. Goldschmidt B. Modular Instruction in Higher Education / B. Goldschmidt, M. Goldschmidt // Higher Education. – 1972. – № 2. – P. 15-32.

31. Owens G. The Module in Universities Quarterly / G. Owens // Universities Quarterly, Higher Education and Society. – 1975. – Vol. 25. – № 1. – P. 11-14.

32. Postlethwait S.N. Microcourses – the Style of the Future? / S.N. Postlethwait, J.D. Russell // CUEBS Publication. – 1969. – № 31. – P. 19-28.

33. Russel J.D. Modular Instruction / J.D. Russel // A Guide to the Design, Selection Utilization and Evaluation of Modular Materials. – Minneapolis, Minnesota: Burgess Publishing Company, 1974. – 164 p.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

*Рекомендовано до видання рішенням
Вченої ради Вінницького національного аграрного університету
від 27 листопада 2014 р. (протокол № 5)*

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Вінницького національного аграрного університету

Серія: Соціально-гуманітарні науки

Випуск № 3 • 2014 р.

У збірнику вміщено дослідження викладачів вищих навчальних закладів із галузей соціально-гуманітарних наук: педагогіки, психології, мовознавства, методики викладання, філософії, історії, соціології і політології. Представлені матеріали можуть бути корисними для викладачів, учителів, наукових працівників, аспірантів, магістрантів, студентів та всіх, хто цікавиться питаннями підвищення якості професійної підготовки.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ №19661-9461Р, видане Державною реєстраційною службою України від 25 січня 2013 року.

Видання здійснюється в авторській редакції

Адреса: Україна, 21000, м. Вінниця, вул. Пирогова, 3

Редакція: ВНАУ, кафедра української та іноземних мов

Тел.: 8 (0432) 52-07-37, 8 (0432) 52-00-29

e-mail: nauka-vnau@mail.ru

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, ілюстрацій, власних імен та інших відомостей.